

Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen - päätöksenteko ja lainsäädännön kehittämiskohteet

STM:n valmiusseminaari 27.5.2016

Maija Iles, STM, kansainvälisten asioiden yksikkö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta

- HE 72/2016, annettu 4.5.2016
- Ehdotus laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta TP:n ja VN:n päätöksenteosta
- Soveltamisala (1§)
 - EU:n yhteisvastuulausekkeen (SEUT 222) ja keskinäisen avunannon lausekkeen (SEU 42(7)) tilanteissa
 - jos apuun sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja tai sotilaallisten voimakeinojen käyttöä
 - jos apu on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää
 - jos apu on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää
 - esim. sellainen poikkeuksellisen laaja- tai monialainen avunantotilanne Suomessa tai Suomen ulkopuolella, jossa apua annettaisiin tai pyydetäisiin useamman viranomaisen toimialalta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta

■ Päätöksenteko (2 §)

- valtioneuvoston yleisistunto asianomaisen ministeriön esittelystä
- TP valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta, jos ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä asia

■ Kiireellisyysmenettely (4 §)

- ao. ministeriö voi päättää avun antamisesta tai pyytämisestä
 - jos päätöstä ei ole mahdollista tehdä riittävän nopeasti poikkeuksellisen kiireellisessä ja vakavassa tilanteessa
 - kyse avun antamisesta tai pyytämisestä Suomen ja EU:n tai sen muiden jäsenvaltioiden kesken tai Suomen ja pohjoismaiden välillä,
- (ei sovellu apuun, joka sisältää sotilaallisia voimakeinoja, ellei laissa säädetty erityisen poikkeuksellinen tilanne)
- päätöksestä ilmoitettava viipymättä VN:lle ja TP:lle

Valmistelu muilla hallinnonaloilla: Sisäministeriö

- Pelastuslain uudistus:
 - sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi
 - pelastuslain (379/2011) 38 §:
Sisäministeriö voi päättää pelastustoimeen kuuluvan avun pyytämisestä ja antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua.
 - tarkoitus täsmentää pelastustoimeen kuuluvan avun määritelmää ottamalla huomioon Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismien toimiala
 - ml. akuutit terveyttä uhkaavat hätätilanteet

Valmistelu muilla hallinnonaloilla: Sisäministeriö

- Siviilikriisinhallintalain uudistus
 - selvitetään siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan tehdyn lain (1287/2004, “siviilikriisinhallintalaki”) ja muun siihen liittyvän lainsäädännön muutostarpeita
 - siviilikriisinhallintalaissa säädetään siviilihenkilöstön asemasta, oikeuksista ja velvollisuuksista, kun heitä lähetetään Kuopion kriisinhallintakeskuksen (CMC) kautta tai sisäministeriön toimesta pelastuslain nojalla ulkomaille avustustehtäviin
 - STM mukana työryhmässä

Kansainvälinen tilanne

- Ebola-epidemia osoitti, että maailma on huonosti valmistautunut terveystilanteisiin
- WHO
 - terveyttä uhkaaviin ja humanitaarisiin hätätilanteisiin liittyvän toiminnan uudistaminen ja valmiskapasiteetin vahvistaminen
 - perustetaan globaali terveydenhuollon hätätyövoimareservi
- EU
 - eurooppalaiset lääkintäjoukot (European medical corps)
 - osa unionin pelastuspalvelumekanismia ja eurooppalaisia hätäapuvalmiuksia
 - jäsenvaltiot voivat rekisteröidä kansalliset avustusvalmiutensa
 - EU:n panostus WHO:n hätätyövoimareserviin

Unionin pelastuspalvelumekanismi (EU Civil Protection Mechanism)

- Tehostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä käytännön yhteistyöllä ja koordinoinnilla
 - hätäavun koordinoitikeskus (Emergency Response Coordination Centre, ERCC)
- Tarjoaa jäsenvaltioiden katastrofinhallintajärjestelmille resursseja
 - tarvike- ja kuljetusvoimavarat
 - rahoitustuki
- Yhteistyö kattaa ennaltaehkäisy- ja valmistoimet sekä toimenpiteet, joilla annetaan apua katastrofin välittömiin haitallisiin seurauksiin

Unionin pelastuspalvelumekanismi (EU Civil Protection Mechanism)

- Mekanismin avulla varmistettava suojeleu kattaa
 - ensisijaisten ihmisten mutta myös ympäristön ja omaisuuden (kulttuuriperintö ml.) suojeleu
 - kaikenlaiset luonnon ja ihmisten aiheuttamat katastrofit, ml. terroritekojen seuraukset, teknologian ja säteilyonnettomuuksien aiheuttamat katastrofit sekä ympäristökatastrofit, meren pilaatuminen ja **akuutit terveyttä uhkaavat hätätilanteet**
 - unionin alueella ja sen ulkopuolella

Unionin pelastuspalvelumekanismi (EU Civil Protection Mechanism)

- Eurooppalaiset hätäapuvalmiudet (European Emergency Response Capacity, EERC)
 - muodostuvat jäsenvaltioiden ennakkoon nimittämistä ja rekisteröimistä avustusvalmiuksista
 - käytettävissä avustusoperaatioihin mekanismin puitteissa esitettyyn avunpyyntöön
 - komissio päättää valmiuksien käyttöönotosta
 - jäsenvaltio ilmoittaa komissiolle, jos kansallinen hätätilanne, ylivoimainen este tai poikkeustapauksissa vakavat syyt estävät antamasta kansallisia valmiuksia käyttöön
 - valmiuksien rekisteröimisen yhteydessä voi myös ilmoittaa ne ehdot, joilla kansalliset valmiudet asetetaan käyttöön

Kansainvälisen avun antaminen ja pyytäminen STM:n hallinnonalalla

- Kansainvälisen avun tilanteet voivat liittyä merkittäviin väestön hyvinvointia ja terveyttä uhkaaviin hätätilanteisiin
 - suuronnettomuuksiin
 - terroritekoihin
 - tartuntatautiepidemioihin ja muihin biologisiin uhkiin
 - säteilyonnettomuuksiin
 - kemiallisiin uhkiin
 - suurten väestöryhmien siirtymiseen
 - luonnonmullistuksiin

Kansainvälisen avun antaminen ja pyytäminen STM:n hallinnonalalla

- ei sääntelyä avun pyytämisestä tai sen antamisesta toiselle valtiolle tai kv-järjestön käyttöön
- suomalaisten terveydenhuollon ammattilaisten lähettämiseksi on annettu UM:n humanitaarisista varoista tukea etenkin SPR:lle ja Kirkon ulkomaanavulle
- tarve lainsäädännölle, joka mahdollistaisi STM:n toimialaan kuuluvan avun antamisen pikaisesti ja suoraan ministeriön toimesta
 - toiselle valtiolle
 - kansainväliselle järjestölle (esim. eurooppalaiset lääkintäjoukot)

Kansainvälisen avun antaminen ja pyytäminen STM:n hallinnonalalla

- Tarvittavat sääntelytoimenpiteet
 - ministeriölle toimivalta päättää kansainvälisen avun antamisesta ja pyytämisestä
 - Suomeen tulevan sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön asema ja oikeudet
 - lähettävän avustushenkilöstön työsuhde, asema, oikeudet ja velvollisuudet (siviilikriisinhallintalaki?)
 - tarkoitus sisällyttää uusiin sote-rakenteisiin (voimaan 2019)

Kiitos!

maiya.iles@stm.fi